

*Остряк Б. І.,**здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародного гуманітарного університету*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАДИ ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН ПРИ ЗБИРАННІ ДОКАЗІВ У ФОРМІ ПОКАЗАНЬ (ПОЯСНЕНЬ) НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена «засаді змагальності» під час реалізації сторонами кримінального провадження права на збирання доказів у формі показань (пояснень) на стадії досудового розслідування.

В загальній практиці «засаду змагальності» розглядають та ототожнюють із основоположним компонентом концепції «справедливого судового розгляду», що включає споріднення та нерозривний зв'язок із «засадою рівності» сторін кримінального провадження у процесі ефективної їх участі, в той час як дана засада починає свою реалізацію з початком досудового розслідування по при безпосередню неврегульованість даного факту законодавцем. Відображено висновки ЄСПЛ щодо судового розуміння «засади змагальності».

Автор звертає у вагу на вплив доказів, у формі показань (пояснень) на прийняття рішень органами досудового розслідування та суду і як наслідок їх загальний вплив на досягнення завдань кримінального провадження та встановлення і досягнення «об'єктивної істини».

У роботі надано правову оцінку нормам чинного законодавства, що закріпили права сторони обвинувачення на ініціювання та проведення допиту з ціллю отримання показань, та наслідків ухилення допитуваної особи від участі в відповідних слідчих (розшукових) діях. Розкрито та проаналізовано норми чинного законодавства, що закріпили права сторони захисту на збирання доказів у формі показань (пояснень) та наслідків для особи за відмову у наданні останніх.

Автор звертає увагу на проблематику відсутності «розумного балансу» в правах сторони обвинувачення та сторони захисту, та незабезпечення законодавцем умов для реалізації «засади змагальності» і кінцевого впливу на досягнення завдань кримінального провадження.

В статті розкрито та надано оцінку співмірності прав та обов'язків сторони обвинувачення та сторони захисту при вчиненні дій направлених на отримання показань (пояснень) на стадії досудового розслідування через призму норм діючого законодавства України.

Зроблено висновки щодо надання законодавцем переваги в правах стороні обвинувачення в порівнянні із стороною захисту в праві збирання доказів у формі показань (пояснень) на стадії досудового розслідування та наслідки для досягнення завдань кримінального провадження. Сформовано пропозиції щодо змін до норм чинного законодавства з метою забезпечення розумного балансу в правах сторони обвинувачення та сторони захисту при збиранні доказів у формі показань (пояснень).

Ключові слова: засада змагальності, рівність прав, завдання кримінального провадження, допит, показання (пояснення), сторона обвинувачення, сторона захисту.

Постановка проблеми та її актуальність. Допит є найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією у відсотковому співвідношенні при порівнянні з іншими процесуальними діями. Як наслідок пояснення, отриманні під час допитів становлять значну частину доказів та мають безпосередній і преваляючий вплив на хід і прийняття рішень в кримінальному провадженні.

У зв'язку з чим науковці приділяють значну увагу питанням та проблематиці, яка виникає безпосередньо під час даної слідчої (розшукової) дії, в тому числі але не виключно: умовам та формі проведення допиту, побудові логічної конструкції послідовності запитань, тактичних прийомів для максимально-ефективного отримання необхідної інформації та «розкриття» допитуваної особи, в залежності від кримінального правопорушення і т.д.

Суди ж під час розгляду кримінальних проваджень при дослідженні доказів приділяють увагу їх повноті, достовірності та їх допустимості, тобто надають оцінку вже готовому результату слідчих (розшукових) дій.

В той час, як залишається відкритим первісне питання щодо співмірності «прав та можливостей» отримання сторонами кримінального провадження показань (пояснень), для подальшого використання їх як доказів.

Наявність/відсутність та практичне застосування норм спеціального права, які передбачають безпосередній механізм відбирання показань (пояснення) стороною кримінального провадження та встановлюють важелі «обов'язковості і спонукання» для допитуваної (опитуваної) особи у формі наслідків, при відмові останньою від виконання/прийняття участі в ініційованій стороною кримінального провадження дії, мають домінуюче значення над загальними нормами, які тільки вказують на наявність таких «прав та можливостей».

Гарантування державою забезпечення реалізації засади змагальності сторін не може мати абстрактної та загальної форми, оскільки правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством, а відповідно сторона кримінального провадження не може вийти за межі прав та обов'язків визначених нормами чинного законодавства при вчиненні дій так як в протилежному випадку вона саме опиниться «поза законом».

Вищенаведене в сукупності підкреслює необхідність дослідження і порівняння співмірності механізмів реалізації прав та можливостей сторін кримінального провадження, закріплених в нормах чинного законодавства, які застосовуються останніми

при збиранні доказів (зокрема у формі показань (пояснень)), та як наслідок визначає актуальність даної наукової статті.

Стан дослідження. Проблематика визначення прав сторони захисту та сторони обвинувачення була предметом дослідження ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти доцільно виокремити В.П. Бахіна, В.К. Весельського, Винника, В.С. Попова, К.О. Чаплинського та інші науковці. В то час як безпосереднє порівняння прав сторони захисту та сторони обвинувачення на їх співмірність з ціллю нормативного забезпечення реалізації «засади змагальності» не знайшли свого відображення в роботах науковців.

Мета статті – дослідження і порівняння механізмів реалізації прав та можливостей сторін кримінального провадження, закріплених в нормах чинного законодавства, які застосовуються останніми при збиранні доказів у формі показань (пояснень) та їх наслідок на досягнення завдань кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Конституцією України визначено, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, а права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Норми чинного законодавства України наповнені посиланням на «засаду рівності», однак не містять дефініції та тлумачення даного слова, чим фактично відсилають до вільного тлумачення даної засади в кожній конкретній ситуації та обставинах. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає, що слово «рівність» відображає «рівне становище людей у суспільстві, що виражається в однаковому ставленні до засобів виробництва, предметів чи послуг сфери вжитку, в користуванні тими самими політичними і громадянськими правами» [2, с.1032]. Провівши аналогію, можна зробити висновок, що юридичне значення рівності передбачає «рівноправність», при якій учасники одних і тих же правовідносин, як рівні згідно Конституції України, мають однакові один до одного матеріальні, процедурні та процесуальні права, що попереджають та захищають їх від дискримінації, яка проявляється у завідомо встановленій нормами чинного законодавства перевазі, в тому числі з боку державних інститутів.

В той час, законодавець визначив, що однією із загальних засад судочинства, закріплених в Конституції України, які віднайшли своє відображення в діючому Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) є змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Згідно Великого тлумачного словника сучасної української мови надано визначення слова «змагальність(-ності)» – прагнення змагатися, добитися кращих результатів у чому-небудь порівняно з іншими [2, с.464].

Однак, законодавець формулюючи даний пункт КПК України підійшов досить формально до перенесення засади із Конституції України до КПК України та не врахував того, що кримінальний процес поділяється на стадії.

Оцінюючи засаду змагальності сторін через призму практичної реалізації та користування правами і обов'язками стороною обвинувачення та стороною захисту, складається ситуація за якої не врахування законодавцем необхідності реалізації засади змагальності на стадії досудового розслідування, а саме під час слідчих (розшукових) дій, призводить до порушення визначеної Конституцією України засади рівності в правах, що

в подальшому відображається на доведенні перед судом переконливості зібраних і повноти наданих доказів.

Фактично, сторона обвинувачення та сторона захисту починають конкурувати між собою, використовуючи визначені КПК України засоби саме на стадії досудового розслідування. Проведення слідчих (розшукових) дій визначає належну підготовку сторін до стадії судового розгляду та як наслідок доведеність власної правової позиції.

Саме змагальність сторін є гарантією для утвердження законності і справедливості під час ухвалення судових рішень.

Конституційний Суд України неодноразово висловлював позицію, що гарантована Конституцією України рівність усіх людей у їхніх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних юридичних можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод. Порушення рівності конституційних прав і свобод означає, що особа або група осіб за визначеними у ст.24 Конституції України ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, отримує привілеї або зазнає обмеження у визнанні, реалізації чи користуванні правами і свободами в будь-якій формі, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та потрібними.

Відповідно до ч.2 ст.22 КПК України законодавець наголосив, що сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК України.

Пунктом 30 Висновку №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи «Щодо якості судових рішень» міститься положення, згідно з яким дотримання принципів змагальності та рівності сторін є необхідними передумовами сприйняття судового рішення як належного сторонами, а також громадськістю [5].

У справі «Салов проти України» ЄСПЛ зробив висновок «принцип рівності сторін у процесі є лише одним з елементів більш широкого поняття справедливого судового розгляду, яке також включає фундаментальний принцип змагальності процесу (див. Ruiz-Mateos v. Spain, рішення від 23 червня 1993 р., Серія А, N 262, с. 25, параграф 63). Більш того, принцип рівності сторін у процесі – у розумінні «справедливого балансу» між сторонами – вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво невігідне становище відносно другої сторони (див. Dombo Beheer B. V. v. the Netherlands, рішення від 27 жовтня 1993 р., серія А, N 274, с.19, параграф 33 та Ankerl v.Switzerland, рішення від 23 жовтня 1996 р., Reports 1996-V, стор. 1567-68, параграф 38)» [6].

Таким чином, принцип змагальності спільно з принципом рівності є одним з основних елементів поняття «право на справедливий суд», що гарантоване Конвенцією .

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та як наслідок дана дія породжує та покладає на сторін кримінального провадження обов'язок досягнути та реалізувати завдання кримінального провадження, які направлені на захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого,

повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Завдання кримінального провадження реалізуються через досягнення кінцевої мети у формі «істини». Істина в кримінальному процесі – це повна і точна відповідність висновків органів досудового розслідування і суду, які викладені у вирокі, про подію і всі обставини, які підлягають встановленню і доказуванню у кримінальному провадженні у відповідності з тим, яке вони мали місце в дійсності. Істина встановлюється виключно на підставі належних та допустимих доказів та не може бути такою, що сформована на припущеннях і домислах. За результатом проведення досудового розслідування і судового розгляду повинна встановлюватись «об'єктивна істина», яка є адекватним відображенням слідчим, прокурором і судом існуючих незалежно від їх свідомості реальних обставин кримінальної справи за допомогою діалектичного процесу пізнання, руху незнання до знань, від імовірності до достовірності.

Отже, слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження виключно на підставі доказів, отриманих у передбаченому КПК України порядку.

У зв'язку з чим, для прийняття будь-якого законного та обґрунтованого рішення, яке досягне мети щодо встановлення «істини», важливе забезпечення дотримання «засади змагальності», яка реалізується через норми чинного законодавства, що врегульовують порядок збирання (отримання) доказів та способи їх реалізації, оскільки це є первісним.

Одним із процесуальних джерел доказів є показання. Відповідно до ч.1 ст.95 КПК України показаннями є відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження (2).

Щодо нормативного врегулювання прав сторони обвинувачення при отриманні показань.

Першочергово варто наголосити, що показання отримуються стороною обвинувачення безпосередньо під час вчинення слідчої (розшукової) дії – допит. Законодавець визначив, що слідчі (розшукові) дії спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

Сторона обвинувачення реалізує своє право на проведення допиту шляхом самостійного прийняття рішення щодо строку, часу та форми, із послідуєчим викликом підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження, в порядку передбаченому ст.135 КПК України, шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. Щодо певної категорії осіб, ч.3-8 ст.135 КПК України передбачено особливий порядок виклику на допит (вручення повістки).

Якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, який був викликаний з дотри-

манням КПК України, не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення та/або застосовується привід та/або притягнення до адміністративної відповідальності.

Варто відмітити, що законодавець не передбачив можливості оскарження дій сторони обвинувачення щодо виклику на допит, фактично визначивши, що ініційована стороною обвинувачення слідча (розшукова) дія у формі допиту є зобов'язальною та у разі її ігнорування або ухилення породжує наслідки у формі грошового стягнення та/або застосування приводу та/або притягнення до адміністративної відповідальності.

Таким чином, особа викликана на допит безальтернативно **зобов'язана** прийняти участь в слідчій (розшуковій) дії, ініційованій стороною обвинувачення, незалежно від своєї волі.

Беззаперечно, що особа викликана на допит, має право реалізувати свою волю на відмову від надання показань в силу ст.63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом), однак на практиці подібного роду відмова нерідко трактується стороною обвинувачення, як «підтвердженням» безпосередньої участі такою особою в кримінальному правопорушенні та приховуванні обставин, у зв'язку із небажанням самовикриття.

Щодо нормативного врегулювання прав сторони захисту для отримання показань (пояснень).

Згідно п.5 ч.1 ст.23 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» рівність прав адвоката з іншими учасниками провадження, дотримання засад змагальності і свободи в наданні доказів та доведенні їх переконливості гарантуються та охороняються Конституцією України та іншими законами.

Відповідно до п.7 ч.1 ст.20 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат під час здійснення адвокатської діяльності наділений правом вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги, зокрема збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою.

Враховуючи, що ні ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ні КПК України, ні будь-який інший нормативно правовий акт України не врегулює процедуру реалізації проведення опитування, науковці доходять висновку, що вказане право має декларативний характер та на практиці не породжує очікуваних законодавцем наслідків.

Таким чином, за загальним правилом, сторона захисту при реалізації своїх прав, які ґрунтуються на «засаді рівності», наділена виключно можливістю проведення опитування, відмова від якого не несе ніяких наслідків для відповідної особи.

Окрім загальноновизнаної науковцями декларативності даного права, перепорою в реалізації сторони захисту на опитування нерідко стає покладений на особу, відповідно до п.4 ч.5 ст.194 КПК України, обов'язок щодо утримання від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкування з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом (перелік таких осіб подається стороною обвинувачення). Фактично, сторона захисту обмежена в праві отримання пояснень, а відповідно доказів.

Відповідно до ч.1 ст.225 КПК України передбачено, що у виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я особи, її тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити її допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона кримінального провадження, представник юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження, мають право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такої особи в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб.

Враховуючи положення ст.225 КПК України варто наголошувати, що законодавець передбачив можливість реалізації прав стороною кримінального провадження на допит особи в судовому порядку на стадії досудового розслідування виключно у виняткових випадках, настання яких сторона ініціатор такої дії має довести та належним чином підтвердити. Фактична реалізація даної норми залежить від того зі сторони обвинувачення чи захисту виступає допитувана особа. Якщо особа знаходиться зі сторони захисту то наведення зазначених підстав є допустимим та можливим, в той час як наведення даних виняткових випадків щодо допитуваної особи, яка виступає зі сторони обвинувачення є край обмеженим. Окрім того, навіть за умови проведення допиту під час досудового розслідування в судовому засіданні за ініціативою сторони захисту, сторона обвинувачення має право звернутись до відповідного суду для отримання копії матеріалів відповідного судового засідання, що ставить сторону захисту у завідомо невигідне становище, оскільки, остання задаючи запитання допитуваній особі фактично розкриває стратегію юридичною захисту. Отримання доступу стороною обвинувачення до зазначених доказів до моменту розкриття матеріалів кримінального провадження в порядку передбаченому ст.290 КПК України, надає стороні обвинувачення переваги та як наслідок нівелює реалізацію «засади змагальності».

Варто відмітити, що відповідно до ч.9 ст.224 КПК України сторона захисту також може бути залучена з правом поставлення запитань до слідчих (розшукових) дій у разі проведення стороною обвинувачення одночасного допиту за участі особи, інтереси якої представляє сторона захисту. Однак, дана слідча (розшукова) дія проводиться за участі сторони обвинувачення, яка фактично виступає модератором та на практиці наділила себе правом визначення запитання, що задається таким, що стосується предмета допиту чи ні. Окрім того, як зазначено вище, безпосередня участь сторони обвинувачення під час допиту ставить сторону захисту у завідомо невигідне становище, оскільки, як і при допиті в порядку ст.225 КПК України, надає змогу проаналізувати запитання та сформулювати розуміння щодо стратегії юридичного захисту завчасно та за необхідності провести дії остання задаючи запитання фактично розкриває стратегію юридичною захисту, що дає змогу стороні обвинувачення переваги за рахунок попереднього отримання інформації та як наслідок нівелюють реалізацію «засади змагальності».

Висновки.

Отже, як вбачається із вищевказаного, сторона обвинувачення має право самостійно та без будь-яких виняткових випадків прийняти рішення про ініціювання дій направлених на отримання доказів у формі показань та останні мають зобов'язальну форму щодо особи яка ухиляється від останніх,

в той час як ініційовані стороною захисту, що наділена аналогічним правом збирання доказів на стадії досудового розслідування, дії не мають зобов'язальної форми, а у разі їх реалізації в порядку ст.224 та 225 КПК України, результати таких дій стають завчасно відомі стороні обвинувачення.

Із вищевказаного вбачається, що визначена Конституцією України та КПК України засада змагальності не має нормативно-правового підґрунтя такої реалізації в силу незабезпечення рівності прав на стадії досудового розслідування та як наслідок надання законодавцем переваг стороні обвинувачення.

Враховуючи зазначене, з ціллю формування нормативно-вірності прав сторони обвинувачення та сторони захисту, доречним буде:

- нормативно-правове врегулювання права опитування, шляхом доповнення ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» процедурою ініціювання (виклику особи), проведення опитування та відповідальністю особи за ухилення від опитування (за виключенням гарантованого ст.63 Конституції України права) та надання завідомо неправдивих пояснень;
- розширення переліку випадків, на підставі яких може бути ініційоване проведення допиту в судовому порядку на стадії досудового розслідування (ст.225 КПК України), зокрема, у разі якщо сторона захисту доведе, що відповідна особа ухилялась від опитування та має процесуальний статус в межах кримінального провадження (є стороною чи іншим учасником кримінального провадження).

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР / *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4223> (дата звернення 26.03.2023р.).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпін: Перун, 2005. – VIII, 1728 с
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI / *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2123> (дата звернення 26.03.2023р.).
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року № 5076-VI / *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2013, № 27, ст.282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n6> (дата звернення 26.03.2023р.).
5. Висновок №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf
6. Справа «Салов проти України» (Заява N 65518/01) від 06 вересня 2005 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_428#Text

Ostryanko B. Exercising of the principle of adversarial character of the parties when collecting evidence in the form of testimony (explanations) at the stage of pre-trial investigation

Summary. The article is devoted to the "principle of adversarial character" in the course of exercising the right of the parties to criminal proceedings to collect evidence in the form of testimony (explanations) at the pre-trial investigation stage.

In general practice, the "principle of adversarial character" is considered and identified with the fundamental component of a "judicially fair trial" concept, which includes kinship

and an inextricable link with the "principle of equality" of the parties to criminal proceedings in the process of their effective participation, while this principle begins to be implemented with the commencement of the pre-trial investigation, despite the lack of direct regulation of this fact by the legislator. The author reflects the conclusions of the ECHR regarding the judicial understanding of the "principle of adversarial character".

The author emphasizes the impact of evidence in the form of testimony (explanations) on decision-making by pre-trial investigation and court authorities and, as a result, their overall impact on the achievement of the objectives of criminal proceedings and the establishment and achievement of "objective truth".

The article provides a legal assessment of the provisions of the current legislation which enshrine the rights of the prosecution to initiate and conduct interrogation to obtain testimony, and the consequences of the interrogated person's evasion from participation in the relevant investigative (detective) actions. The author reveals and analyzes the provisions of current legislation which enshrine the rights of the defense to collect evidence in the form of testimony (explanations) and the consequences for a person for refusing to provide the latter.

The author draws attention to the problem of the lack of a "reasonable balance" in the rights of the prosecution and the defense, and the failure of the legislator to provide conditions for the implementation of the "principle of adversarial character" and the ultimate impact on the achievement of the objectives of criminal proceedings.

The article reveals and assesses the proportionality of the rights and obligations of the prosecution and the defense when taking actions aimed at obtaining a testimony (explanations) at the pre-trial investigation stage through the prism of current Ukrainian legislation.

The author draws conclusions regarding the legislator's granting of preference to the prosecution over the defense in the right to collect evidence in the form of testimony (explanations) at the pre-trial investigation stage and the consequences for achieving the objectives of criminal proceedings. The author formulates proposals for amendments to the current legislation with a view to ensuring a reasonable balance in the rights of the prosecution and the defense in collecting evidence in the form of testimony (explanations).

Key words: the principle of adversarial character, equality of rights, tasks of criminal proceedings, interrogation, testimony (explanation), prosecution, defense